

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö 25.09.2019
STM/2776/2018

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma 2020-2030

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisesta mielenterveysstrategiasta ja itsemurhien ehkäisyohjelmasta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisesti

Mielenterveysstrategian lähtökohdat ja linjaukset yleisesti ottaen ovat erinomaisia. Opiskelijoiden mielenterveyden edistämiseen ei ole asetettu strategiassa riittäviä tavoitteita, vaikka mielenterveysongelmat ovat korkeakouluopiskelijoiden merkittävimpiä terveysongelmia. Lisäksi nuorten määrittelyä mielenterveysstrategiassa on syytä tarkentaa.

Opiskelijoiden asemaa mielenterveysstrategiassa vahvistettava

Mielenterveysstrategian mielenterveyslinjauksista toinen kattaa lapset ja nuoret. Linjaus on hyvä ja tarpeellinen, mutta linjauksessa käsitelty joukko on hyvin laaja. Kysymyksiä herättää se, lasketaanko nuoriksi alaikäiset vai lain mukaisesti nuoret 29-vuotiaiksi saakka. Nyt linjauksen tekstistä saa vaikutelman, että kohdejoukkona ovat lähinnä alaikäiset nuoret. Määritelmä vaikuttaa toimenpiteisiin ja resursseihin, jotka niiden toteuttamiseksi tulee varata. Kannustamme erittelemään mielenterveysstrategiassa tarkemmin eri ryhmiä lasten ja nuorten osalta. Mielenterveyden vahvistaminen ja sujuvat mielenterveyspalvelut ovat äärimmäisen tärkeitä kaikille ja lapsille ja nuorille, mutta eri tilanteissa olevat nuoret tarvitsevat erilaisia tukitoimenpiteitä. Haluamme myös huomauttaa, että opiskelijoista huomattava joukko on muita kuin nuoria.

Mielenterveysstrategiassa tunnistetaan se, että uuden oppiminen ja koulutuksen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut. Samoin strategia toteaa, että opiskelukyky, opintomenestys ja opiskelustressi ovat keskeisessä roolissa hyvän mielenterveyden ylläpitämisessä, kun taas huono opintomenestys on riski mielenterveydelle. Mielenterveysstrategiassa nostetaan esiin opiskelijoiden merkittävä psyykinen oireilu ja opiskelustressi. Myös tutkimustiedon perusteella opiskelijoiden

mielenterveyden vahvistamiseen ja mielenterveyspalveluihin on syytä panostaa. Vuonna 2016 tehdyn Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen tuloksista ilmeni, että joka kolmas on kohonneessa uupumusriskissä ja psyykkiset ongelmat ovat yleistyneet ja opiskelijoista noin kolmannes kärsii psyykkisestä oireilusta.

Mielenterveysstrategia siis tunnistaa opiskelijoiden ongelmat, mutta linjauksissa ne eivät juuri näy. Strategiassa ehdotetaan useita toimenpiteitä työelämää ja -työkykyä varten, mutta opiskelijoiden kohdalla ehdotetut toimet ovat vähäisiä. Strategiassa ehdotetaan esimerkiksi, että valmistellaan työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma. Tämänkaltainen ohjelma tulee toteuttaa myös opiskelua ja opiskelijoita varten.

Strategian toisessa linjauksessa on ehdotus linjauksen tavoitteiden saavuttamisesta: "Vahvistetaan kasvuikäisten mielenterveystaitojen ja hyvän itsetunnon kehittymistä lisäämällä tietoa hyvistä käytännöistä, panostamalla mielenterveystaitoja edistävien työtapojen koulutukseen sekä vaikuttamalla toimintakulttuuriin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa." Samat toimet olisivat erittäin tärkeitä myös korkea-asteelle.

Kannustamme huomioimaan opiskelijoiden tuki- ja ohjauspalveluiden riittävyden (esimerkiksi opintopsykologit) sekä sujuvat hoitopolut opiskeluterveydenhuollon ja muiden terveydenhuollon toimijoiden välillä. Lisäksi toivomme, että strategia asettaa tavoitteita nopeasta hoitoonpääsystä ja psykoterapian saatavuuden helpottamisesta.

Mielenterveysstrategian seurantaan varten asetettaviin mittareihin ehdotamme esimerkiksi opiskelijoiden psyykkisen oireilun määrällistä seurantaan. Tällä hetkellä opiskelijoiden psyykkistä oireilua seurataan neljän vuoden välein toteutettavassa Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksessa.

Mielenterveysoikeudet ja mielenterveys pääomana

Mielenterveysstrategiassa tunnistetaan erinomaisesti tarpeet mielenterveyspalveluille sekä niiden saatavuuden kehittämiseksi. Erityisen positiivista on, että osattomuus ja eriarvoisuus riskitekijöinä mielenterveysongelmille tunnistetaan. Haluamme kiittää siitä, että mielenterveyttä tarkastellaan strategiassa perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kautta. Samoin kiitosta ansaitsee mielenterveyden katsominen pääomaksi. Näemme hyvänä myös sen, että sukupolvien välinen tasa-arvo on otettu huomioon strategiassa.

Kiitosta ansaitsee myös tavoite purkaa mielenterveysongelmiin liittyviä negatiivisia käsityksiä ja leimaantumista. Strategiassa ehdotettu ohjelma tämän tavoitteen toteuttamiseksi tulee tarpeeseen, mutta on valmisteltava huolellisesti ja laajalla yhteistyöllä.

Helsingissä 25.10.2019

Iiris Hynönen
puheenjohtaja

Armi Murto
toiminnanjohtaja

Lisätietoja:
Hannele Kirveskoski
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
hannele.kirveskoski@samok.fi
050 389 1015